



Innst. 254 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument 8:74 S (2010–2011)

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trædal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen

Til Stortinget

Sammendrag

I de siste 15 til 17 årene har staten bevilget nær 2 mrd. kroner til reindrifta. I hele landet er det 550 personer som er berettiget til tilskudd i reindriftsavtalen. De store overføringene skulle blant annet føre til at reintallet ble brakt i balanse med beitegrunnlaget. Men reinflokkene har isteden vokst over alle grenser, mange beiteområder er kritisk dårlige. Hvert år forhandler Norske Reindriftssamers Landsforbund og Landbruks- og matdepartementet om en reindriftsavtale. De siste årene har det ligget bevilgninger i reindriftsavtalen på rundt 100 mill. kroner pr. år.

Fremskrittspartiets representanter har ved flere anledninger satt søkelys på situasjonen i reindriftsnæringen både når det gjelder økonomi, økologisk bærekraft og konflikter både internt i næringen og med andre næringsaktører.

Det vises i denne sammenheng til en rekke skriftlige spørsmål til landbruks- og matminister Lars Peder Brekk. Disse er det referert til i representantforslaget.

I tillegg er det stilt flere spørretimespørsmål om konflikter mellom bønder og reindriftsnæringen samt situasjonen i reindriftsnæringen generelt.

I interpellasjon fra representanten Torgeir Trædal til landbruks- og matministeren (besvart 11. mars 2010) ble det stilt spørsmål om å få på plass en bærekraftig reindrift, med bakgrunn i at rein gir et sterkt press på ressurs situasjonen i Finnmark og skaper problemer for bl.a. bønder.

I forbindelse med Stortingets behandling av næringskomiteens budsjettinnstilling til statsbudsjettet for 2011, Innst. 8 S (2010–2011), påpekte representanter for Fremskrittspartiet at reintallet i Finnmark var for høyt og at det utspilte seg store dyretragedier på grunn av matmangel.

I et intervju med Aftenposten 15. januar 2011 uttaler professor i reindrift ved Sveriges lantbruksuniversitet, Öje Danell, at risikoen for kollaps i reindriftsnæringen er overhengende.

Professor i botanikk ved Universitetet i Oslo, Reidar Elven, uttaler følgende til forskningsmagasinet Apollon:

«Den samiske reindriften skader det biologiske mangfoldet på Finnmarksvidda. Problemet er størrelsen på reinsdyrflokkene. Vinterbeiteområdene i hele indre Finnmark er omtrent ødelagt (...).»

Elven mener også at driften allerede har vært i ubalanse med naturen i minst 30 til 40 år.

Professor i økologi ved Universitetet i Tromsø, Rolf Anker Ims, som er prosjektleder for «Økosystem Finnmark» som kombinerer fagfeltene økologi og samfunnsfag for å finne årsaker til og konsekvenser av variasjoner i reintall innenfor begge fagfelt, er også sitert i representantforslaget. Rolf Anker Ims mener at medforvaltningssystemet har ført til at personer med mange rein får større makt, samtidig som subsidie- og erstatningssystemet favoriserer store flokker. Følgende forslag fremmes i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Framskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Torgeir Dahl og Svein Flåtten, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at forslagsstillerne vil opprette et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen, noe som bl.a. begrunnes med store overføringer til næringen og negative medieoppslag om utfordringer knyttet til konflikter, beitetrykk og høyt reintall.

Flertallet er enig med forslagsstillerne i at deler av reindriften står overfor betydelige utfordringer, og at det er viktig at det snarest mulig blir tatt grep for å rette opp i situasjonen. Flertallet vil understreke betydningen av at næringen blir mer bærekraftig, både økologisk, kulturelt og økonomisk. Flertallet viser til statsrådets brev av 15. februar 2011 (vedlagt) til komiteen, og er enig i at det ikke vil være effektiv ressursbruk å nedsette et granskingsutvalg for å gjennomgå støtteordninger til reindriften. Det vises i denne forbindelse til at bl.a. Riksrevisjonen foretar kontroller og revisjoner av bruken av offentlige midler til reindriftsnæringen. Flertallet viser til at Riksrevisjonen nå starter opp en ny undersøkelse av bærekraftig bruk av ressursene i Finnmark, og at mange av de elementer som omfattes av denne revisjonen vil være gjeldende for hele det reindriftspolitiske virkeområdet.

Flertallet viser også til at det nå arbeides aktivt med å få på plass godkjente bruksregler, i tråd med den nye reindriftsloven. Flertallet forutsetter at departementet følger dette arbeidet nøye i tiden

som kommer, og følger opp med sanksjoner dersom det blir nødvendig.

Flertallet er ellers kjent med at reindriftspolitikken vil bli en del av den varslede stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikk, og at meldingen bl.a. vil ta for seg systemer for hvordan uavklarte rettighetsforhold skal avklares.

Flertallet tilrå at forslaget avvises.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det de siste årene har vært en rekke negative medieoppslag om reindriftsnæringen. Disse medlemmer er enige med forslagsstillerne i at næringen står overfor store utfordringer og at det er behov for en grundig gjennomgang av næringens rammebetingelser.

Disse medlemmer merker seg statsrådets forsøk på ansvarsfraskrivelse når det kommer til erstatning for tap av rein til rovvilt. Disse medlemmer er vel kjent med at dette ligger inn under Miljøverndepartementet men vil hevde at dette er en så viktig problemstilling både i forhold til økonomisk og kulturell bærekraft at det fremstår som meget uheldig at statsråden ikke vil se dette i sammenheng med de andre problemene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at det i de siste årene er avdekket konfliktforhold tilknyttet reindriftsnæringen. Dette gjelder blant annet vesentlige misforhold mellom tillatte reintall i forhold til reelle reintall, noe som igjen har vesentlige negative konsekvenser for dyrevelferden da reintallet ikke er i forhold til en forsvarlig ressursforvaltning grunnet rovdrift på beitegrunlaget.

Disse medlemmer har registrert at reindriftsaktører har vesentlige problemer med å få slaktet og solgt reinkjøtt grunnet et fragmentert system for markedsføring, slaktning og omsetning av reinkjøtt.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er av den formening at det er enkelt å foreta endringer på statsbudsjettet slik det ble gjort i forbindelse med Prop. 28 S (2010–2011) vedrørende styrking av Verdiprogrammet for rein for å øke slaktning og omsetning av reinkjøtt. Disse medlemmer mener at det nærliggende er at reindriftsnæringen selv burde ha tatt ansvaret for å rydde opp i dette og eventuelt opprettet de nødvendige ordninger, avtaler eller institusjoner for å sikre slaktning samt omsetning av reinkjøtt.

Disse medlemmer registrerer at denne konflikten reiner seg imellom samt konflikt med andre næringsinteresser i og i tilknytning til reinbei-

tedistrikt, har fått eskalere i omfang uten at offentlige myndigheter har gått inn for å håndheve kontroll i forhold til reindriftsnæringen.

Disse medlemmer ser det som helt nødvendig å gå inn i de offentlige støtte-, tilskudds- og erstatningsordninger det offentlige årlig overfører over statsbudsjettet og gjennom reindrifftsavtalen til næringsaktører innen reindrift, for å få avdekket det reelle omfanget av situasjonen innen reindriftsnæringen.

Disse medlemmer viser for øvrig til representantforslaget, Dokument 8:74 S (2010–2011).

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti registrerer at statsråden kommenterer rettighetsproblematikken i forhold til arealbruk. Disse medlemmer er her av den formening at dette ikke kun skyldes det alt for høye antallet rein i enkelte distrikter.

Øyvind Ravn, førsteamanuensis dr. juris. ved det juridiske fakultet i Tromsø, påpeker at manglende rettspraksis på dette område, kombinert med krav i den nye lovgivningen, svekker rettsvernet til reindriften. Mange aktører mener at å utvikle jordskifteretten til å dekke dette behovet kan være en god løsning. Alta kommune har nå i flere år forsøkt å få svar på om reindriften må forholde seg til plan- og bygningsloven i forbindelse med bygging av reingjerder. Det har ennå ikke lyktes kommunen å få svar fra noe departement om hvilken lov som gjelder. Disse medlemmer vil bemerke at dette er en grunnleggende del av problemene rundt arealkonflikter i næringen og at det haster med å fremme en løsning.

Disse medlemmer viser til at den varslede landbruksmeldingen vil behandle problemstillingene som reises av forslagsstillerne. Situasjonen i reindriftsnæringen viser at bildet er komplekst og at det er på høy tid at meldingen kommer. Disse medlemmer viser til at flertallet, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at reindriftspolitikken vil bli en del av den varslede stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikk. Disse medlemmer forutsetter at den behandling reindriften får i landbruksmeldingen blir grundig. Disse medlemmer foreslår at forslaget vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at når statsråden i brev av 15. februar 2011 til komiteen viser til at det nå arbeides aktivt med å innføre nye bruksregler etter lov av 2007, vil disse medlemmer påpeke at dette arbeidet er forsinket og ikke omtalt i riktig så rosende ordelag i alle deler av næringen. Disse medlemmer viser til at en arbeidsgruppe nedsatt av LMD og ledet av assisterende fylkesmann i Finnmark, Tor Stafnes, er mildt sagt avmålt begeistret i sin omtale av loven og implementeringen av denne.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen nedsette et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Dokument 8:74 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen – vedlegges protokollen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:74 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen – bifalles ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 15. mars 2011

Terje Aasland

leder

Frank Bakke-Jensen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 15. februar 2011

Dokument 8:74 S (2010-2011) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nesvik, Bredvold, Trældal, Amundsen og Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen

Forslaget om å nedsette et granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskudds-ordninger, samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen, begrunnes bl.a. med store overføringer til denne næringen, høyt reintall, dårlige beiter og konflikt mellom reindrift og jordbruk.

Innledningsvis må jeg presisere at alle offentlige midler skal brukes i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Videre er det viktig at de brukes effektivt og på en slik måte at fastsatte mål og resultatkrav oppnås. Disse grunnleggende forutsetninger gjelder selvsagt også for støtte til reindriftsnæringen og for en kontinuerlig vurdering av reindriftspolitikken og forvaltningssystemet. I tillegg til dette foretas det kontroller og revisjoner av bruken av offentlige midler til reindriftsnæringen, bl.a. av Riksrevisjonen.

Ut fra mine vurderinger vil det ikke være effektiv ressursbruk å nedsette et granskingsutvalg for å gjennomgå støtteordningene til reindriften. Dette kan begrunnes ut fra flere forhold:

Riksrevisjonen starter nå opp med en ny undersøkelse av bærekraftig bruk av ressursene i Finnmark. Selv om forvaltningsrevisjonen tar utgangspunkt i Finnmark, vil mange av de elementer som omfattes av revisjonen være gjeldende for hele det reindriftspolitiske virkeområdet.

Arbeidet med å få implementert reindriftsloven av 2007 er nå i en viktig og avgjørende fase. Som kjent innførte reindriftsloven av 2007 et helt nytt prinsipp for styring av reindriften. Tidligere system som virket i 30 år, viste seg lite effektivt både når det gjelder fastsetting av reintall, næringens medansvar og mulighetene til å sanksjonere mot overtredelser. Dette er endret gjennom 2007-loven. Det viktigste redskapet her er å få på plass godkjente bruksregler, herunder reintall.

Det arbeides nå svært aktivt med å få på plass bruksreglene. Alle distrikter skal ha godkjente bruksregler i løpet av 2011. Jeg kan forøvrig opplyse om at Landbruks- og matdepartementet nylig har opphevet syv av ni vedtak om høyeste reintall i Finnmark fordi det ikke kunne sannsynliggjøres at disse var økologisk bærekraftige. Reindriftsstyret skal derfor, i samarbeid med næringen, fastsette nye reintall for disse distriktene i løpet av våren.

Når godkjente bruksregler foreligger, vil arbeidet med å få reintallet til et bærekraftig nivå kunne gjennomføres. Da vil det også kunne sanksjoneres overfor de som ikke følger opp vedtak om øvre reintall.

Når det gjelder beitekonflikter internt i reindriften og konflikter med andre interesser, vil mange av disse være sterkt redusert eller borte når reintallet er redusert. For de områder der de interne konfliktene i reindriften skyldes reelle uenigheter eller uavklarte rettighetsforhold, arbeides det nå i departementet med et system for avklaring. Dette spørsmålet vil bli lagt frem for Stortinget i den kommende meldingen om landbruks- og matpolitikken.

Når det gjelder de økonomiske virkemidlene over reindriftsavtalen, ble disse lagt om fra og med reindriftsavtalen 2003/04. Tilskuddene til siidaandeler og tamreinlag ble da endret fra ordninger som i stor grad var faste beløp per siidaandel til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Dette innebærer bl.a. at de som mottar støtte faktisk må levere rein til slakteriene før de mottar støtte. Erfaringstallene viser klart at kjøttproduksjonen både har økt og ligger på et mer stabilt nivå etter at tilskuddsordningene ble lagt om. Departementet vil for øvrig også legge fram en vurdering av denne delen av reindriftspolitikken i stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken.

Når det gjelder erstatning for tap av rein til rovvilt, pågår det nå et arbeid med å vurdere erstatningsordningen. Jeg vil imidlertid her henvise til Miljøverndepartementet som ansvarlig departement for rovvilterstatning.